

A photograph of an elderly man with a weathered face, wearing a brown long-sleeved shirt and matching pants. He is barefoot and holding a large wooden tool, possibly a rake or a comb, across his body. He stands on a large pile of light-colored coffee beans. The background shows a body of water and green hills under a clear sky.

FAIR TRADE: RECHTVAARDIGHEID EN DUURZAAMHEID VOOR MENS EN DE PLANEET

Oxfam International Fair Trade Working Group

Oxfam positiebepaling
inzake Fair Trade, 2022

OXFAM

© Oxfam International, maart 2022

Deze paper werd ontwikkeld door de **Oxfam International Fair Trade Working Group (OIFTWG)** en werd geschreven door Leonor García Dios, Juan José Martínez Viciano, Jonathan Matthysen en Sophie Tack. Oxfam erkent de waardevolle bijdrage van collega's uit de Oxfam-confederatie aan de totstandkoming van deze positiebepaling, alsook de behulpzame feedback van tientallen personen en organisaties uit de gehele Fair Trade-beweging.

Deze positiebepaling werd gelay-out door Efraim Sebrechts.

Voor meer informatie inzake deze positiebepaling, gelieve te mailen naar de voorzitter van de Oxfam International Fair Trade Working Group, Sophie Tack: sophie.tack@mdmoxfam.be.

Op deze publicatie rust auteursrecht, maar de tekst mag vrij worden gebruikt voor belangenbehartiging, campagnes, educatie en onderzoek, op voorwaarde dat de bron volledig wordt vermeld. De houder van het auteursrecht vraagt dat elk dergelijk gebruik bij hem wordt geregistreerd voor evaluatiedoeleinden. Voor de reproductie van deze publicatie in andere toepassingen dan diegene hierboven vermeld, of voor het hergebruik in andere publicaties, vertaling of aanpassing moet toestemming worden verkregen en kan een vergoeding worden gevraagd. E-mail policyandpractice@oxfam.org.uk.

De informatie in deze publicatie is correct op het moment van publicatie.

Gepubliceerd door Oxfam International onder
ISBN: 978-1-78748-868-7 in maart 2022.
DOI: 10.21201/2022.8656

Foto front cover: © Eric de Mildt
Foto back cover: © Tineke D'haese

INHOUD

4

Introductie

8

**[WAT] Niet meer handel, maar
handelsrechtvaardigheid is nodig**

10

**[HOE] Er is een alternatief:
handelsrechtvaardigheid**

16

**[WIE] Fair Trade vereist
gedeelde verantwoordelijkheid**

20

Conclusie

22

Definities

24

Referenties

INTRODUCTIE

Fair Trade is een visie en praktijk die staat voor rechtvaardige en duurzame handel. Het is een van de manieren waarop Oxfam haar missie volbrengt^a: armoede en onrechtvaardigheid beëindigen door te strijden tegen ongelijkheid in handel.

Oxfam maakt deel uit van de mondiale Fair Trade-beweging^b. Ze is sinds lang deel van het Fair Trade-verhaal zowel in Europa als internationaal, beginnend eind jaren 50 met kleinschalige initiatieven om vluchtelingen te ondersteunen door hun artisaanaat te verkopen. De jaren 60 en begin jaren 70 was een tijd van innovatie en ontwikkeling voor alternatieve handelspolitiek en -praktijken. Gedurende deze tijd speelde Oxfam GB een pioniersrol in het opzetten van een van de eerste Fair Trade-organisaties in Europa - een praktisch voorbeeld van een handelsmodel dat gebaseerd was op *'trade, not aid'*. In de loop der tijd werkte Oxfam in steeds meer landen rond Fair Trade. Naarmate nieuwe actoren betrokken raakten, evolueerden de principes van Fair Trade en ontstonden nieuwe organisatievormen. Dit resulteerde in een beweging bestaande uit miljoenen aanhangers en activisten.

Samen reiken we de hand aan kleinschalige producenten, arbeiders, inheemse groepen en grassroots sociale ondernemers. We werken samen met activisten, hun gemeenschappen, democratische organisaties, missiegedreven ondernemingen en sociale bewegingen om handelsrechtvaardigheid te promoten. Daarmee geven we het goede voorbeeld en pleiten voor de toepassing ervan, terwijl we overheden en bedrijven uitdagen om hun handelspraktijken en -structuren te veranderen.

Oxfam onderschrijft de ideeën in het Internationaal Fair Trade Charter¹.

“De Fair Trade beweging deelt een visie over een wereld waarin rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid en duurzame ontwikkeling de kern vormen van de handelsstructuren en -praktijken, zodat iedereen door middel van zijn of haar werk in een fatsoenlijk en waardig levensonderhoud kan voorzien en zijn of haar menselijk potentieel maximaal kan ontwikkelen.”

a) De missie van Oxfam is het bestrijden van ongelijkheid om een einde te maken aan armoede en onrechtvaardigheid. Haar visie is een rechtvaardige en duurzame wereld.

b) De Fair Trade-beweging is een diverse grassroots beweging die bestaat uit een veelheid aan actoren (producenten, activisten, ethische consumenten, producentenorganisaties en -netwerken, keurmerken, niet-gouvernementele organisaties, middenveldorganisaties, missiegedreven ondernemingen) die samenwerken als een decentraal netwerk. Omwille van deze diversiteit worden er door verschillende personen in verschillende contexten ook verschillende interpretaties gegeven aan de term Fair Trade.

Enkele kerncijfers^c

Vier Oxfam afdelingen zijn actief in de Fair Trade-beweging: Oxfam-in-Belgium (Oxfam-Magasins du Monde & Oxfam België), Oxfam GB (Groot-Brittannië), Oxfam Intermón (Spanje) en Oxfam Québec.

Samen onderhouden we 114 directe handelsrelaties met producentenorganisaties en sociale ondernemingen over de hele wereld. Vele andere producten worden ingekocht via vertrouwde Fair Trade-partners.

Meer dan 31683 vrijwilligers komen samen met Oxfam op voor een eerlijker handelssysteem. Zij voeren campagne, verdelen Fair Trade-producten, werken samen met lokale gemeenten, beheren meer dan 903 winkels, voorzien in educatie en informeren het publiek dagelijks.

In 2019 kocht Oxfam voor meer dan 15,7 miljoen euro aan producten die volgens de Fair Trade-principes zijn verhandeld^{d,e}. Ongeveer 1,2 miljoen euro aan Fair Trade-premie werd gegenereerd^f.

In datzelfde jaar realiseerde Oxfam 15 programma's in samenwerking met Fair Trade-partners, waarbij gewerkt werd aan een betere toekomst voor producenten, gemeenschappen en hun gezinnen.

Schrijfwijze van Fair Trade

De spelling 'fair trade' (twee woorden, zonder hoofdletter) wordt in vele contexten gebruikt om verschillende en soms zelf concurrerende visies op handel en economie te beschrijven. Wij geven de voorkeur aan 'Fair Trade' (twee woorden, met hoofdletter) wanneer we spreken over de visie en actie van de Fair Trade-beweging. Fairtrade (één woord, met hoofdletter) verwijst naar Fairtrade International.

c) Cijfers voor 2019.

d) Berekend als de som van directe aankopen bij producentenorganisaties en indirecte aankopen bij vertrouwde Fair Trade-partners.

e) Exclusief de activiteiten van Oxfam GB.

f) Exclusief de activiteiten van Oxfam GB.

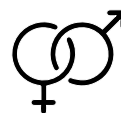

[WAT] NIET MEER HANDEL, MAAR HANDELSRECHT- VAARDIGHEID IS NODIG

Handel drijven is zo oud als de menselijke beschaving. Door mensen met elkaar in verbinding te stellen, is handel een drijvende kracht geweest achter bloeiende samenlevingen. Handel transformeerde economieën maar was ook op zichzelf onderhevig aan veranderingen. Sinds het begin van de 19de eeuw groeide wereldhandel exponentieel tot een nooit eerder geziene schaal.² Momenteel kan 80% van de mondiale waardeketens aan transnationale ondernemingen gelinkt worden.³ Een kwart van de totale mondiale economische productie wordt geëxporteerd.

Echter, deze groei eiste zijn tol. De voor- en nadelen van internationale en binnenlandse handel zijn ongelijk verdeeld. Handel werd immers geïnstrumentaliseerd door de rijken en machtigen. Imperialistisch, kolonialistisch, racistisch en neoliberal beleid heeft het potentieel van handel om gemarginaliseerde groepen voordelen te bieden uitgehold. **In plaats daarvan creëerde het een situatie waarin kwetsbaarheid wordt uitgebuit als bron van concurrentievoordeel.**

Klimaat-onrechtvaardigheid	Economische onrechtvaardigheid	Gender-onrechtvaardigheid
<p><i>In hun drang naar lage prijzen drijven cacaohandelaars de ontbossing aan in cacaoproducerende landen als Ghana en Ivoorkust⁴. Dit leidt ertoe dat boeren steeds vaker geconfronteerd worden met de schadelijke gevolgen van klimaatverandering. Tegelijkertijd nemen de verantwoordelijke partijen, vaak gesitueerd in het Westen, niet de nodige stappen om dit recht te zetten.</i></p>	<p><i>De door handel gecreëerde winst komt vaak terecht bij multinationals en hun aandeelhouders; vooral ten koste van kleinschalige ondernemingen, (ondernemende) vrouwen en boerengemeenschappen⁵. Offshoring heeft bijgedragen aan toenemende (geografische) ongelijkheden binnen landen.</i></p>	<p><i>De accumulatie-drang eigen aan het kapitalisme leidt ertoe dat exporterende bedrijven afhankelijk zijn van goedkope arbeid, vaak aangeleverd door gemarginaliseerde vrouwen, wat leidt tot segregatie van de arbeidsmarkt, een vergroting van de loonkloof en erbarmelijke arbeidsomstandigheden⁶. Dit vergroot op zijn beurt de kwetsbaarheid van vrouwen voor uitbuiting.</i></p>

Het handelssysteem bevindt zich op het kruispunt van de meest acute hedendaagse uitdagingen. In sommige gevallen fungeert handel als katalysator voor welvaart, terwijl het in andere gevallen door de machtigen wordt misbruikt om hun rijkdom en macht onevenredig te vergroten ten koste van diegenen die in armoede leven. Handel verergert de klimaatcrisis door transportgerelateerde emissies, meer extractivisme en koolstoflekkage, maar kan ook bijdragen aan klimaatrechtvaardigheid (bijvoorbeeld door ecologisch georiënteerde investeringen in agro-ecologische ecosysteemdiensten). Handel impacteert vrouwen, mannen en kinderen verschillend, afhankelijk van hun culturele, socio-economische en politieke achtergrond waarin zij leven.

Hoewel vele economen en beleidsmakers de positieve effecten van handel op de welvaart hebben bejubeld, ontbreken intersectionaliteit en een kritische kijk op macht in hun analyses. Niettemin sturen deze elementen de conclusie in de goede richting: **niet meer handel, maar handelsrechtvaardigheid is nodig. Dit vereist systeemverandering.**

[HOE] ER IS EEN ALTERNATIEF: HANDELS- RECHTVAARDIGHEID

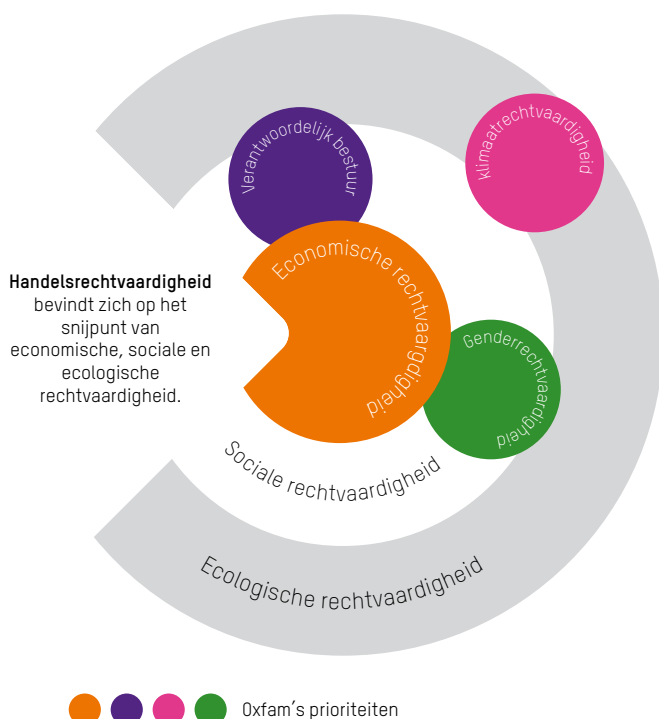

De manier waarop handel wordt gedreven is even belangrijk als wat er wordt verhandeld. Handel zou voor de handelspartners altijd moeten leiden tot wederzijds voordelige uitkomsten, waarbij de mensenrechten worden gerespecteerd, in de menselijke basisbehoeften wordt voorzien en de grenzen van onze planeet worden eerbiedigd. Handel moet ons in de *veilige en rechtvaardige ruimte van de donut*^{9,7} en bijdragen aan de hoofddoelstellingen van de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen.

Handel vindt steeds plaats binnen een bepaalde context die van invloed is op en wordt beïnvloed door de daad van handel drijven. De sociale, ecologische, politieke en historische achtergrond moeten dus steeds mee in rekening worden gebracht. **Een holistische benadering van handel die mens en planeet op de voorgrond plaatst, gericht op het veranderen van de structuren die onderdrukking voortbrengen of in stand houden, noemen wij handelsrechtvaardigheid.**

DE DEFINITIE VAN HANDELSRECHTVAARDIGHEID

Handelsrechtvaardigheid is een holistische benadering van handel waarbij sociale en milieuoverwegingen zwaarder wegen dan de louter economische karakteristieken van een uitwisseling. Het houdt rekening met de distributieve aspecten van handel (gelijkheid) en met vroegere of toekomstige inbreuken op de levensvatbaarheid van ecosystemen, mensenrechten, arbeidsrechten, rechten van vrouwen -en minderheden, en burgerlijke, culturele of politieke rechten (billijkheid). Handelsrechtvaardigheid is erop gericht de structuren te veranderen die onderdrukking of ecologische vernietiging in stand houden.

Voor Oxfam omvat handelsrechtvaardigheid vier essentiële systemen⁸: economische rechtvaardigheid, genderrechtvaardigheid, klimaatrechtvaardigheid, en verantwoordelijk bestuur.

Omdat ze onderling verbonden zijn, moeten alle vier de systemen een verregaande transformatie ondergaan om handelsrechtvaardigheid te bereiken. Fair Trade biedt een mogelijke piste om dit te bereiken, zowel theoretisch als in de praktijk. Onze ambities voor een rechtvaardig en duurzaam handelssysteem worden hieronder opgesomd. Fair Trade-actoren moeten echter verder gaan dan deze basisprincipes.

Figuur 1. Handelsrechtvaardigheid is niet mogelijk zonder economische rechtvaardigheid, genderrechtvaardigheid, klimaatrechtvaardigheid en verantwoordelijk bestuur.

⁹ De donut is een door econome Kate Raworth ontwikkeld visueel concept dat een economisch model weergeeft waarin aan de sociale grondbeginselen wordt voldaan (de binnenkant van de donut) zonder de planetaire grenzen te overschrijden, zoals de uitstoot van broeikasgassen (de buitenkant van de donut).

Leefbaar loon & leefbaar inkomen	Handel moet bijdragen aan duurzame inkomstenbronnen en mogelijkheden voor kleinschalige producenten en arbeiders om een leefbaar inkomen en een leefbaar loon te verdienen. Bedrijven moeten, met steun van certificeerders, op geloofwaardige wijze werken aan een leefbaar inkomen en een leefbaar loon voor de mensen in hun toeleveringsketens. Overheidsregulering en internationaal bestuur zijn nodig om de neerwaartse spiraal van dalende prijzen en inkomens te doorbreken. Een minimumprijs die per basisproduct wordt berekend en de kosten van duurzame productie ^h dekt, zou kunnen bijdragen aan broodnodige verbeteringen, zij het dat rekening gehouden wordt met negatieve neveneffecten door telkens de specifieke context mee in rekening te brengen. Doeltreffende sociale beschermingsmechanismen moeten dienen als vangnet naast prijsstabiliseringsmechanismen.
Opportunities voor kwetsbare producenten	Wanneer mogelijk moeten handelspartnerschappen ernaar streven gemarginaliseerde boeren en producenten toegang te verschaffen tot lokale, regionale en mondiale markten en hen steunen bij het opbouwen van hun macht op die markten. Handelspartners garanderen de betaling van eerlijke prijzen en creëren een klimaat waarin kleinschalige en missie-gedreven ondernemingen hun activiteiten kunnen diversifiëren en producten kunnen bieden met meer toegevoegde waarde, zodat kleinschalige producenten en arbeiders op lange termijn de vruchten van handel kunnen plukken. ⁹
Autonomie en eerlijke handelspraktijken	De onafhankelijkheid van handelspartners wordt gerespecteerd en bevordert. Systemische machtsconcentratie wordt tegengegaan door doeltreffend overheidsbeleid en -optreden. Alle actoren weerhouden zich van oneerlijke handelspraktijken zoals laattijdige betalingen, last-minute annuleren van bestellingen, schadelijke logistieke just-in-time technieken, of unilaterale wijzigingen aanbrengen in contracten. Risico en waarde worden eerlijk verdeeld over de aanvoerketen. Transparante, directe, stabiele en langetermijnrelaties worden gecultiveerd.
Mensenrechten en arbeidsrechten	Minimaal worden fundamentele mensenrechten en arbeidsrechten geëerbiedigd doorheen de hele toeleveringsketens. Kinderarbeid, dwangarbeid en uitbuiting worden nooit aanvaard en worden aangepakt volgens een 'slachtoffer-eerst'-benadering. Alle betrokken partijen in handel, inclusief overheden, erkennen dat de bron van deze problemen te vinden is in historische en systemische machtsonevenwichtigheden en handelen dienovereenkomstig. Daarnaast verzekeren ondernemingen veilige arbeidsomstandigheden, redelijke werktijden en respecteren zij de vrijheid van vereniging en het recht om zich te organiseren.

^h) Een prijs die de kosten van duurzame productie dekt is een prijs die alle sociale, ecologische en economische kosten gerelateerd aan de productie van een goed internaliseert. Dit omvat onder andere een leefbaar inkomen en leefbaar loon voor producenten en arbeiders, en kosten gerelateerd aan een milieuvriendelijke productiemethode.

Hoe Fair Trade-actoren de lat hoger moeten leggen: Fair Trade-partnerschappen

Fair Trade-actoren verschaffen extra middelen aan producentengroepen en arbeiders voor sociale, economische of ecologische transformatie, bijvoorbeeld door de betaling van een premie aan voedingsproducenten, toegang te verlenen tot voorfinanciering en ondersteuning te bieden bij de ontwikkeling van hun onderneming. Ze zorgen ervoor dat elk product significante hoeveelheden Fair Trade-grondstoffen/ingrediënten bevat en dat alle ingrediënten die Fair Trade kunnen zijn, ook Fair Trade zijn. Ten slotte herinvesteren ze al hun winst in hun stakeholders, afhankelijk van de noden.¹⁰

Essentiële rechten	Alle handelsconfiguraties moeten de mensenrechten en de verdragen van de IA0 in de hele toeleveringsketen respecteren, handhaven, promoten, en mechanismen omvatten die alle vormen van discriminatie op grond van genderidentiteit, seksuele geaardheid, politieke gezindheid, culturele achtergrond, burgerlijke staat, migratiestatus, herkomst, nationaliteit, etniciteit, fysieke verschijning, sociale status, handicap, vakbondslidmaatschap, ziekte, godsdienst, zwangerschap, ouderschap, of leeftijd tegengaan. Er moet gezorgd worden voor bescherming tegen elke vorm van gendergerelateerd geweld. Proactieve en gediversifieerde overheidsmaatregelen, alsook betrokkenheid van de belanghebbenden zijn essentieel om ervoor te zorgen dat deze rechten worden beschermd en in de praktijk kunnen worden uitgeoefend.
Vrouwelijk leiderschap	Handelspartners dragen verantwoordelijkheid voor het opzetten van een omgeving waarin vrouwelijk leiderschap wordt bevorderd, met inbegrip van hun betrokkenheid bij besluitvormingsprocessen op alle niveaus (producentenniveau, in vakbonden, in exportbedrijven, labelorganisaties en overheidsinstellingen). Handelsrelaties moeten zichtbare en verborgen machtsdynamieken die vrouwen en meisjes schaden, aan de kaak stellen in plaats van ze te versterken, zowel op lokaal als op mondiaal niveau.
Gendergelijkheid	Handelssystemen moeten zo worden opgezet dat meisjes en vrouwen (1) gelijke kansen krijgen om hun potentieel ten volle te ontplooien, (2) gelijke toegang hebben tot middelen en kansen, en (3) niet worden geconfronteerd met gendergerelateerd geweld en conflicten. In veel gevallen zal dit een actief beleid van positieve discriminatie vereisen. Er moet daarnaast uitgebreid aandacht worden besteed aan zaken waardoor handel mannen en vrouwen verschillend beïnvloedt, zoals onder andere de dubbele (werk)last waarmee vrouwen worden geconfronteerd.
Intersectionaliteit	Klimaatrechtvaardigheid, economische rechtvaardigheid en raciale rechtvaardigheid kunnen niet worden bereikt zonder genderrechtvaardigheid. Daarom moeten handelspartners erkennen dat genderrechtvaardigheid geen op zichzelf staande strijd is. Diversiteit ten gevolge van de verschillende achtergronden en rollen van vrouwen wordt beschouwd als een rijkdom en sterkte, met inbegrip van verschillende culturele interpretaties van feminisme. Dit wordt weerspiegeld in handelspraktijken en -beleid.
Cultuursensitieve handel	Alle handelsconfiguraties eerbiedigen de rechten van inheemse volkeren. Culturele identiteit, traditionele kennis en ambachten worden bewaard, bevorderd en gevierd. Alternatieve bestaanswijzen van inheemse en boerengemeenschappen worden beschermd en ondersteund. Schadelijke culturele toe-eigening door dominante actoren wordt verworpen, terwijl culturele uitwisseling wordt bevorderd.

Hoe Fair Trade-actoren de lat hoger moeten leggen: de Fair Trade focus

Fair Trade-actoren kiezen er doelbewust voor om gemarginaliseerde individuen en groepen te steunen en kansen te bieden aan hen die anders zouden worden uitgesloten. Indien van toepassing moeten ze opkomen voor de belangen van inheemse volkeren. Fair Trade-ondernemingen zijn doel-gedreven en missie-gericht, wat betekent dat zij positieve sociale en milieupact creëren via ondernemingsactiviteiten.¹¹

Milieurechten	Handelspartners moeten de weerbaarheid van kleinschalige producenten en arbeiders tegen de schadelijke gevolgen van klimaatverandering en andere uitdagingen op het vlak van milieu bevorderen via financiële transfers en kennisoverdrachten, teneinde de adaptie- en mitigatiecapaciteit op te trekken. Het recht van eenieder, inclusief die van toekomstige generaties, op een gezond en florerend milieu wordt gewaarborgd op basis van mondiale solidariteit, waarbij rekening gehouden wordt met historische en huidige onevenwichten, ecologische schulden, en onrechtvaardigheden. Op structureel niveau vereist dit herstel en wederopbouw op basis van een gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheid.
Duurzaam transport	Ondernemingen betrokken in de logistiek van bevoorradingsketens moeten opteren voor klimaatneutrale transportmethoden. In eerste instantie gaan ze na hoe emissies binnen de eigen operaties gereduceerd kan worden. Hierbij hoort het in vraag stellen van de handelsactiviteiten zelf. Pas in laatste instantie kunnen koolstofcompensatie-mechanismen overwogen worden.
Duurzame productie	Aankopers kiezen voor goederen die op een milieubewuste manier zijn geproduceerd en bieden hun leveranciers (financiële) steun om ecologische praktijken toe te passen, zoals agro-ecologische technieken, biologische certificering, circulaire initiatieven, de opwekking van hernieuwbare energie en andere koolstofarme technieken.
Bescherming en regeneratie van ecosystemen	Zowel producenten als aankopers dragen verantwoordelijkheid en zijn aansprakelijk voor de bescherming van het milieu waarin de productie plaatsvindt. Daartoe is een afdwingbare zorgplichtwetgeving nodig die bedrijven verantwoordelijk en aansprakelijk houdt voor hun daden. Doeltreffende milieuwetgeving mag niet worden beschouwd als een belemmering voor investeringen of handel, aangezien investeringen en handel uiteindelijk afhankelijk zijn van de grenzen van onze planeet. In deze zin moeten begeleidende compensatiemaatregelen voor diegenen die onevenredig zwaar door de klimaatverandering worden getroffen de regel zijn. Dit betekent dat rekening moet worden gehouden met historische en huidige ongelijkheden met betrekking tot de klimaatcrisis en de socio-economische positie van staten, gemeenschappen en individuen. Solidariteit moet dus de hoeksteen zijn voor een verschuiving naar een sociaal-ecologisch ingebedde economie.
Handelsbeleid	Steeds moeten efficiëntiewinsten uit handel ingebed worden in een sufficiency-strategie, niet in een groeistrategie. Bovendien moeten overheden (a) sociale en milieubeginselen in hun handelsbeleid integreren en (b) conditionaliteit-clausules opnemen met betrekking tot fundamentele multilaterale milieu- en klimaatovereenkomsten. <ul style="list-style-type: none"> a. Overheden moeten het 'de vervuiler betaalt'-principe, het principe van gedeelde maar gedifferentieerde verantwoordelijkheid en het voorzorgsbeginsel hooghouden door deze op bindende en afdwingbare wijze in alle handelsovereenkomsten te verankeren. In geval van conflict tussen milieu- en handelsliberaliseringsbepalingen, moeten eerstgenoemde voorrang krijgen op laatstgenoemde. Handelsovereenkomsten moeten onderscheid maken tussen goederen op basis van de wijze waarop deze worden geproduceerd (bijvoorbeeld op basis van hun koolstofgehalte of sociale impact), in een poging <i>best practices</i> te stimuleren. b. Naleving van het klimaatakkoord van Parijs en van het Verdrag inzake biologische diversiteit moet een bindende voorwaarde zijn voor de ondertekening van handelsovereenkomsten.

Hoe Fair Trade-actoren de lat hoger moeten leggen: Fair Trade leiderschap

Fair Trade-actoren streven ernaar het huidige winst- en consumentgerichte groeimodel om te vormen. Zij dagen het primaat van de aandeelhouder uit door democratische en missie-gedreven ondernemingen en organisaties op te richten. Op die manier zijn zij de eerste inwoners van een ecosysteem waarin waardige inkomens gegarandeerd worden en ecologische impact geminimaliseerd wordt. De crises waarmee we geconfronteerd worden vereisen systeemverandering. Fair Trade kan een van de hefboomen zijn die zo'n transitie mogelijk maken.

<p>Democratie</p>	<p>Boeren, arbeiders en ambachtslieden moeten worden betrokken bij het besluitvormingsproces van hun organisaties, alsmede bij het bestuur van certificeringsorganisaties, door middel van echte beslissingsbevoegdheid. Ook ondernemingen moeten democratisch bestuur en participatieve eigendomsstructuren omarmen; en de gemeenschappen waarin zij actief zijn als belangrijke belanghebbenden beschouwen. Op statelijk niveau dienen parlementen op zinvolle wijze bij het handelsbeleid betrokken worden, inclusief vetorecht. Daarnaast moet het systeem van exclusieve arbitragemechanismen voor bedrijven en investeerders (ISDS, ICS) buiten het reguliere rechtssysteem worden afgeschaft. Internationale handelsinstellingen moeten ervoor zorgen dat er bij onderhandelingen tussen alle actoren een gelijk speelveld is. Er moet worden gezorgd voor een billijke verdeling van stemrecht. Historische onrechtmatigheden (zoals de ongelijke bijdrage aan de klimaatverandering, historische schuld en kolonialisme) moeten worden hersteld door directe herstelbetalingen (bv. fondsen) en indirecte herstelbetalingen (bv. schuldkwijtschelding, afstand doen van intellectueel eigendom).</p>
<p>Transparantie</p>	<p>Handel moet transparant zijn. Bedrijven en certificeerders communiceren openlijk over de handelsvoorwaarden in hun toeleveringsketens. Dit omvat het delen van informatie met producenten over handelsvoorwaarden, klantenbestanden en financiële informatie. Informatie over producenten (inclusief hun locatie) wordt gedeeld met het publiek. Overheden voeren op transparante wijze handelsbesprekingen. Parlementen worden op zinvolle wijze bij het proces betrokken. Het maatschappelijk middenveld speelt een belangrijke rol bij het aan de kaak stellen van wanpraktijken en het verzamelen van bewijsmateriaal.</p>
<p>Empirische onderbouwde</p>	<p>Het bestuur van elk handelssysteem moet gebaseerd zijn op feiten, waarbij voortdurende effectbeoordelingen worden uitgevoerd om inzicht te krijgen in de gevolgen van handel voor mensen en de planeet. Dergelijke analyses moeten gender- en machtssensitief zijn. <i>Best practices</i> moeten worden getoond en verspreid worden. Certificeerders baseren zich op onafhankelijke beoordelingen door derden van objectieve maatstaven. Zij zijn eerlijk in de impact die ze bereiken.</p>
<p>Safeguarding- & klachten-mechanismen</p>	<p>Personen die direct bij handelsinteracties betrokken zijn, moeten een degelijke opleiding krijgen rond safeguardingpraktijken, gebonden zijn aan een gedragscode en verantwoording afleggen voor hun gedrag. Elke handelsconfiguratie moet een toegankelijk en functioneel klachtenmechanisme voor werknemers en producenten omvatten, dat een tijdige en rigoureuze oplossing voor klachten of geschillen biedt, zo nodig geanonimiseerd.</p>

Hoe Fair Trade-actoren de lat hoger moeten leggen: Fair Trade pleitbezorging

Fair Trade-actoren steunen arbeiders en producenten om zich uit te spreken tegen ongelijkheid en machtsonevenwichten in mondiale, regionale en lokale handel. Zij bieden een transparant, democratisch en verantwoordelijk bestuursmodel aan via hun eigen organisaties op internationaal, regionaal en lokaal niveau¹². Ze ondersteunen kleinschalige producenten en arbeiders in hun zelf-organisatie en acties om voor zichzelf op te komen in nationale en internationale arena's. Ze pleiten voor structurele veranderingen in handelsbeleid, -relaties en -praktijken om eerlijke voorwaarden te garanderen voor kleinschalige producenten en arbeiders in de gehele toeleveringsketen. In coalitie met gelijkgestemde bewegingen (bijvoorbeeld de arbeidersbeweging, de coöperatieve beweging of actoren uit de sociale economie), slaat de Fair Trade-beweging de grote trom voor een nieuwe economie.

[WIE] FAIR TRADE VEREIST GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Vaak maakt hedendaagse conventionele handel mensen ondergeschikt aan de producten die zij maken, waardoor hun vaardigheden en creativiteit tot handelswaar worden gereduceerd. **Oxfam gelooft dat handel in de eerste plaats moet gaan over mensen die met elkaar in contact treden**, hun potentieel proberen te verwezenlijken en een leven willen leiden zonder armoede of angst in een rechtvaardige samenleving.

In deze keten van menselijke schakels, moeten alle spelers hun verantwoordelijkheid opnemen, rekening houdend met de privileges of tekorten waarmee ieder wordt geconfronteerd. De verantwoordelijkheid moet dus altijd in verhouding staan tot iemands mogelijkheden en kansen.

Oxfam neemt ook haar verantwoordelijkheid. Wij werken samen met alle actoren in de toeleveringsketen, waarbij we steeds opkomen voor *people power*, onze feministische principes toepassen en onrechtvaardige systemen mondiaal, regionaal en lokaal uitdagen. Dat wil zeggen dat onze waarden de basis vormen van ons handelen: gelijkheid, empowerment, solidariteit, inclusiviteit, verantwoording en moed.

	De verantwoordelijkheid die nodig is	Hoe Oxfam haar verantwoordelijkheid opneemt
Burgers	Burgers vormen de basis voor <i>people power</i> . Ze moeten actief opkomen tegen onrechtvaardigheid in aanvoerketens en beleid en in solidariteit opkomen voor de strijd van mensen die ongelijkheid ervaren. We kunnen ijveren voor rechtvaardigheid door de verschillende rollen die we vervullen als kiezers, activisten, consumenten, werknemers en als leden van de samenleving.	Oxfam sensibiliseert burgers en hun gemeenschappen over de sociale en ecologische impact van handel en nodigt hen uit om in hun aankoopbeslissingen verder te kijken dan prijs. Meer nog, wij verbinden het aanbieden van alternatieve producten aan activisme. Samen met onze vrijwilligers moedigen we mensen aan op te komen voor rechtvaardige handel.

<p style="text-align: center;">Producenten en arbeiders</p>	<p>Producenten en arbeiders spelen een sleutelrol. Hun beslissing om milieuvriendelijk te produceren op een manier die zich bewust is van de sociale context vormt de basis voor bloeiende samenlevingen. Niettemin dragen zij vaak de zwaarste lasten in de ongelijke geglobaliseerde toeleveringsketens. Daarom moeten zij dan ook gesteund worden als de voorvechters van rechtvaardige alternatieven in hun activistische strijd om deze machtsonevenwichten aan te kaarten en te veranderen.</p>	<p>Oxfam handelt in solidariteit met diegenen die ongelijkheid ervaren en komt op voor hun belangen. We kiezen er bewust voor om vooral te werken met kleinschalige boeren en ambachtslieden, gemarginaliseerde arbeidsters of benadeelde vrouwen. Hun traditionele kennis is vaak gebaseerd op duurzame productiemethoden en leert ons dat het mogelijk is om in het levensonderhoud te voorzien met respect voor de rechten van mensen en hun gemeenschappen.</p>
<p style="text-align: center;">Private sector</p>	<p>Multinationals en actoren uit de private sector hebben het potentieel om een aanzienlijke bijdrage te leveren aan een duurzame en menselijke economie. Dit vereist echter zorgplichtprocedures en handelsrelaties waarin alle partijen een eerlijke kans krijgen. Het vereist dat het gedrag van bedrijven in overeenstemming wordt gebracht met mensenrechten en onze planeet, waardoor bedrijven verantwoording moeten afleggen en aansprakelijk zijn. Een dergelijke transitie vergt een herziening van het conventionele bedrijfsmodel naar missie-gedreven modellen met inbreng van stakeholders en democratisch bestuur.</p>	<p>Een inclusieve menselijke economie bestaat uit ondernemingen met een uniek bedrijfsmodel. Missie-gedreven ondernemingen (waar Fair Trade-organisaties deel van uitmaken) nemen het voortouw en laten zien dat een dergelijke economie mogelijk is. Oxfam afdelingen herinvesteren al hun winst en dragen zo bij aan de nodige transitie, waarbij het primaat van de aandeelhouder in vraag wordt gesteld en vrouwelijk leiderschap hoog in het vaandel wordt gedragen. We werken samen met de private sector om, indien mogelijk, betere praktijken te bewerkstelligen en om, wanneer nodig, slechte praktijken aan de kaak te stellen.</p>

<p style="text-align: center;">Certificeerders</p>	<p>Fair Trade certificatie en garantiesystemen moeten de hoeders van de Fair Trade-principes zijn. Zij valideren de geloofwaardigheid van Fair Trade-spelers en dragen een grote verantwoordelijkheid met betrekking tot de uiteindelijke impact van hun initiatief. Tegelijkertijd moeten ze zorgen voor volledige transparantie tussen producent en consument. Arbeiders, kleine producenten en hun organisaties moeten geïnformeerd en betrokken worden doorheen het hele audit- en certificeringsproces en moeten op de hoogte zijn van de resultaten van de respectievelijke audits.</p>	<p>Hoewel Oxfam Fair Trade-certificatie en garantiesystemen als waardevolle initiatieven beschouwt, erkennen we ook dat ze op zichzelf niet genoeg zijn om de transitie teweeg te brengen die we in het handelssysteem hopen te zien. Om die reden zetten Oxfam afdelingen aanvullende projecten op met producentenorganisaties. We werken actief samen met partners om ervoor te zorgen dat de Fair Trade-principes in de hele handelsketens worden nageleefd. Oxfam werkt samen met certificeerders om hun standaarden en praktijken aan te scherpen en veroordeelt certificeringsprogramma's die de illusie van een goedkope oplossing wekken zonder betekenisvolle verandering op productieniveau teweeg te brengen, i.e. <i>fairwashing</i> en <i>greenwashing</i>.</p>
<p style="text-align: center;">Overheid</p>	<p>Tot slot hebben overheden en internationale instellingen de sleutel tot een rechtvaardig handelssysteem in handen. Terwijl vrijwillige initiatieven experimenteerden met Fair Trade-principes, is het aan overheden en internationale instituties om deze principes algemene ingang te doen vinden. Fair Trade-principes moeten dus niet enkel worden gemainstreamd in nationale wetgeving, maar internationale handelsorganisaties moeten ook werkelijk democratisch, rechtvaardig, multilateraal en op regels gebaseerd zijn, zonder de zelfbeschikking van landen om hun bevolking en het milieu te beschermen in de weg te staan.</p>	<p>Oxfam gelooft dat er systeemverandering nodig is, willen we een menselijke economie bereiken die de limieten van de planeet respecteert. Daarom houden wij ons samen met meer dan 31.000 activisten van over de hele wereld bezig met het informeren van het publiek, het voeren van campagnes en het vergroten van het bewustzijn over de nood aan rechtvaardige handel. Bovendien eisen we dat regeringen en internationale instellingen hun handelsbeleid, -regels en -verdragen veranderen in het voordeel van gemarginaliseerde producenten en arbeiders over de hele wereld.</p>

CONCLUSIE

Oxfams geschiedenis is nauw verweven met die van de Fair Trade-beweging. Beide bewegingen hebben namelijk hetzelfde doel: gerechtigheid voor allen.

Niettemin is het wereldhandelssysteem verre van rechtvaardig of duurzaam. Het werd in het verleden geïnstrumentaliseerd door imperialistische en kolonialistische krachten en staat ook nu nog onder controle van grote transnationale ondernemingen in een neoliberal regime. De machtigen gebruikten handel om hun eigen welvaart te vergroten.

Gelukkig biedt handelsrechtvaardigheid een alternatieve aanpak. Een die systemische verandering vereist op het gebied van economie, genderstructuren, het klimaatbeleid en machtsverhoudingen. Het handelssysteem kan niet rechtvaardig noch duurzaam zijn als ondernemingen geen democratische bedrijfsmodellen omarmen en zich niet heroriënteren naar missiegedreven structuren. Het kan niet rechtvaardig of duurzaam zijn als het wereldhandelsregime niet op een rechtvaardige manier wordt beheerd en bestuurd, of als het de grenzen van onze planeet niet respecteert. Het kan niet als rechtvaardig of duurzaam worden beschouwd als het toekomstige generaties uitsluit van haar welvaart-creërende eigenschappen.

Dit plaatst ons voor een grote uitdaging. Een die Oxfam niet alleen kan aangaan. Daarom werken we samen met diegenen die de negatieve gevolgen van ons huidig handelssysteem ondervinden: burgers, activisten, producenten en ambachtslieden, We gaan de dialoog aan met de private sector, overheden en internationale instellingen om hun praktijken te veranderen en eerlijke handelsregels te eisen.

Zolang rechtvaardigheid niet voor allen is bereikt, gaat onze strijd door.

DEFINITIES

ONGELIJKHEID verwijst naar de ongelijke verdeling van macht, middelen en kansen tussen mensen en groepen op basis van scheidingslijnen als klasse, godsdienst, kaste, leeftijd, beperking, ras, etniciteit, onderwijs, locatie, gender en seksuele oriëntatie. Het betekent overvloed voor enkelen en onrechtvaardigheid voor velen. Ongelijkheid houdt mensen in armoede arm en machteloos en ontzegt miljoenen hun rechten. Een ongelijkheidsbenadering erkent het onderlinge verband tussen de verschillende dimensies van ongelijkheid en stelt consequent de vraag wie wel en wie geen toegang heeft tot macht, middelen en kansen; en waarom.

ARMOEDE gaat niet enkel over rijkdom, maar ook over de vele ontberingen die mensen in armoede dagelijks ondervinden. Dit omvat een gebrek aan toegang tot middelen, kansen en kwaliteitsvolle basisvoorzieningen; slechte arbeidsomstandigheden, een ontoereikende levensstandaard, ongezonde levensomstandigheden; de dreiging van geweld en conflict; een toenemende digitale kloof en een gebrek aan macht over de beslissingen die op hen van invloed zijn.

FEMINISME is divers, dynamisch en veelzijdig in haar inhoud en mondiale historische verschijningsvormen. Het stelt vragen en zoekt naar antwoorden om een einde te maken aan alle vormen van discriminatie, onrechtvaardigheden en schendingen van rechten waarvan vrouwen en gender non-conforme personen het slachtoffer zijn. In zijn meest elementaire vorm streeft feminisme ernaar dat vrouwen en mannen gelijk zijn voor de wet en in de praktijk. Een feministische benadering biedt een inclusieve manier van denken om te helpen begrijpen hoe diverse systemen van hiërarchie, macht en ondergeschiktheid in sociale contexten op elkaar inwerken. Het doel is een positieve toekomst te creëren waarin de waardigheid en rechten van iedereen worden gerespecteerd.

HANDELSRECHTVAARDIGHEID is een holistische benadering van handel waarbij sociale en milieuoverwegingen zwaarder wegen dan de louter economische karakteristieken van een uitwisseling. Het houdt rekening met de distributieve aspecten van handel (gelijkheid) en met vroegere of toekomstige inbreuken op de levensvatbaarheid van ecosystemen, mensenrechten, arbeidsrechten, rechten van vrouwen -en minderheden, en burgerlijke, culturele of politieke rechten (billijkheid). Handelsrechtvaardigheid is erop gericht de structuren te veranderen die onderdrukking of ecologische vernietiging in stand houden.

HANDELSCONFIGURATIES zijn alle regelingen bestaande uit twee of meer actoren die een economische uitwisseling aangaan. Zij omvat alle culturele, sociaal-economische en politieke contextuele factoren die deze uitwisseling beïnvloeden. Het reikt van twee personen die handel drijven tot het mondiale handelsregime.

FAIR TRADE ACTOREN zijn alle organisaties en individuen die betrokken zijn bij de Fair Trade-beweging en die werken aan de verzevenlijking van de visie van die beweging. Hiertoe behoren (huis)arbeiders, ambachtslieden, producenten, vakbonden, middenveldorganisaties, niet-gouvernementele organisaties, handelaren, activisten, consumenten en burgers.

GENDERRECHTVAARDIGHEID is de doelstelling van volledige gelijkheid en billijkheid tussen vrouwen en mannen op alle levensgebieden, met als resultaat dat vrouwen gezamenlijk en op gelijke voet met mannen het beleid, de structuren en de besluiten die hun leven en de samenleving als geheel beïnvloeden, bepalen en vormgeven op basis van hun eigen belangen en prioriteiten. Genderrechtvaardigheid verplicht ons ertoe een genderperspectief te hanteren bij de definiëring en toepassing van burgerlijke, politieke, economische en sociale rechten.

REFERENTIES

- 1) World Fair Trade Organization, & Fairtrade International. (2018). The International Fair Trade Charter.
- 2) Ortiz-Ospina, E., & Beltekian, D. (2018, October). Trade and Globalization. Our World in Data. <https://ourworldindata.org/trade-and-globalization#trade-has-changed-the-world-economy>
- 3) UNCTAD. (2013). Global Value Chains and Development: Investment and Value Added Trade in the Global Economy (p. 40).
- 4) Sanial, E., Fountain, A. C., Hoefsloot, H., & Jezeer, R. (2020). Agroforestry in the Cocoa Sector: A Need for Ambitious Collaborative Landscape Approaches. VOICE Network.
- 5) UNCTAD (2019). Trade policies and their impact on inequalities (Note TD/B/66/4; p. 5). UNCTAD secretariat.
- 6) UNCTAD (2019). Making Trade Policies Gender-Responsive: Data Requirements, Methodological Developments and Challenges (UNCTAD/DITC/2019/1; p. 29). United Nations.
- 7) Raworth, K. (2018). Doughnut Economics. Seven ways to think like a 21st-century economist. Random House Business Books.
- 8) Oxfam International. (2020). Together, We Can End Poverty and Injustice. Oxfam Global Strategic Framework 2020-2030.
- 9) Voor meer informatie rond de standpunten van Oxfam inzake bedrijfsdoelstellingen van eerlijke en duurzame bedrijfsmodellen (sociale en ecologische doelstellingen bereiken door middel van ondernemerschap), zie ons Future of Business Initiative: <https://policy-practice.oxfam.org/resources/policy-practice-oxfam-org-resources-the-future-of-business-shaping-inclusive-growth-in-south-east-asia/>
- 10) Voor meer informatie rond de standpunten van Oxfam inzake de rol van winst in eerlijke en duurzame bedrijfsmodellen (winstdeling met belanghebbenden en het vermijden van eigendomsconcentratie van kapitaalverstrekkers), zie ons Future of Business Initiative: <https://policy-practice.oxfam.org/resources/policy-practice-oxfam-org-resources-the-future-of-business-shaping-inclusive-growth-in-south-east-asia/>
- 11) Voor meer informatie rond de standpunten van Oxfam inzake bedrijfsdoelstellingen van eerlijke en duurzame bedrijfsmodellen (sociale en ecologische doelstellingen bereiken door middel van ondernemerschap), zie ons Future of Business Initiative: <https://policy-practice.oxfam.org/resources/policy-practice-oxfam-org-resources-the-future-of-business-shaping-inclusive-growth-in-south-east-asia/>
- 12) Voor meer informatie rond de standpunten van Oxfam inzake machtsverdeling in eerlijke en duurzame bedrijfsmodellen (dialogo met belanghebbenden en betrokkenheid in besluitvorming), zie ons Future of Business Initiative: <https://policy-practice.oxfam.org/resources/policy-practice-oxfam-org-resources-the-future-of-business-shaping-inclusive-growth-in-south-east-asia/>

OXFAM